

ERA.T-76.1.3310

MUINSUSKAITSEAMET
ARHIIV
Nr. P-3387

OBJEKT: Tartu, A.Lätte tn. 19

Šiffer nr:

Tellija: Tartu Linna Onkoloogia Dispanser

Teostaja: Vabariiklik Restaureerimisvalitsus

ARHITEKTUUR-AJALOOLISED ERITINGIMUSED

Tartus, A.Lätte tn.19 hoone kapitaalremondiks

Juhataja aset.: T. Erilt

Peaarhitekt: K. Aluve

Projekt jsk.
juhataja: E. Joonsoar

Peaspetsialist
ajaloo alal:

Peaspetsialist
arhitektuuri
alal: R. Kivi

Projekti
peainsener: J. Kulasalu

Objekti
autor: U. Tiirmaa

Tallinn 1977.a.

2

S E L E T U S K I R I

SISSEJUHAATUS

Eritingimuste koostamisel oli aluseks tellija kiri nr. 405/46 05.07.77.a.

VRV Tartu Osakonna poolt koostatud

"Bastion "Gustav Adolf" kagupoolse läbikäigu restaureerimise eskiisprojekt" U.Tiirmaa 1975.a.

VRV Tartu Osakonna poolt koostatud "Bastion "Gustav Adolf" kagupoolse läbikäigu restaureerimise tööjoonised" U.Tiirmaa 1977.a.

VRV Tartu Osakonna poolt koostatud "Bastion "Gustav Adolf" kagupoolse läbikäigu ümbruse heakorrastusprojekt" U.Tiirmaa 1977.a.

Haiglahooned A.Lätte tn. 17;19; 21/23 paiknevad üldkasutataval haljasalal - ajaloolisel Toome territooriumil, mis keskajal oli piiratud müüriga. Administratiivselt allus see otseselt piiskopile analoogselt Tallinna Toompeaga, mis allus sealsele maahärrale- ordule.

Nagu võrdlus XVII s. linnaplaanidega näitab, kulges kesk-aegne linnamüür piki A.Lätte tn.19 krundi edelakülge, jätkudes A.Lätte tn. 21/23 kirdepoolse haiglakorpuse edelaküljel (vaata joonis nr.4).

XVII ja XVIII s. seoses tulirelvade arenguga, kuhjati vanade linnamüüride ette ja kohale muldkindlustuste vöönd, mis on kuni tänaseni suhteliselt hästi säilinud.

Linnamüüride säilmed ja muldkindlustused on ehitusmälestis-tena kaitse all. Antud piirkonna muldkindlustusvööndi üheks sõlm-punktiks oli bastion "Gustav Adolf", millel praegu paikneb A.Lätte tn.21/23 haiglakorpus. Hästi on säilinud bastioni "Gustav Adolf" külgtaskute võlvitud läbikäigud - poternid.

Ülikooli taasavamisel Tartus 1802.a. anti Toome ala üli-kooli valdusse. Sellest kujundati XIX s. esimesel poolel üld-kasutatav haljasala pieteetlikult jälgides XVIII s. muldkindlus-

tuste kontuure. Toomele paigutati ülikooli teadus- ja tervishoiuasutused. Neist on ehitismälestistena kaitse all TRÜ raamatukogu (Toomkiriku kooris), Tähetorn ja Vana Anatoomikum. Toomemägi on kujunenud omalaadseks TRÜ õppejõudude memoriaaliks - K.E.v.Baeri R.Faehlmanni, N.Burdenko; N.Piragovi; F.Struve; E. Bergmanni monumentidega.

Tartu Toomemägi on linnasüdame suuremaid haljasmassive ja esmajärgulise tähtsusega lühiajalise puhkuse veetmise koht. Oma põlispuudega ja huvitavaid linnavaateid pakkuvate kohtadega, millest kahjuks suur osa on praegu kinni kasvanud, on ta meeleolukamaid haljasalaseid linnas.

Vanim eelpoolmainitud haiglahoone on A.Lätte tn.17. Ehitatud 1777.a. ühekorruselise kivist kasarmuna. Toomemäe üleandmisel Tartu Ülikoolile läks ka kasarm Ülikooli valdusse ning 1806-1808.a. ehitati ümber kahekorruselisels haiglaks. XIX s. kolmekümnendail aastail ehitati hoone keskosale kolmas korrus. Haigla hoovile ehitati ühekorruseline majandushoone - praeguse A.Lätte tn.19 eelkäija. ^{See ajade jooksul on seda uuendatud ja laiendatud. 1952.a} Esmakordselt esineb see Toome plaanil 1819.a. ehitati hoonele teine korrus ning võeti kasutusele haiglana.

1874.a.-1876.a. ehitati haigla põhikorpusele (A.Lätte tn.17) juurde kõrge kivisokliga ulatuslik puidust juurdeehitus, praegu tähistatakse teda A.Lätte tn.21/23. XX s. viiekümnendate aastate lõpul kaeti korpuse välislaudvooder krohvkattega.

Peale ülalmärgitud hoonete kasutatakse haiglate poolt veel kahte poterni, mis kuuluvad XVIII s. bastionide süsteemi juurde. Loodepoolne potern kohandati XIX s.lõpul surnukambriks (praegu kasutatakse vivaariumina), kuna kagu poterni kasutatakse majanduskeldrina.

Kuni I Maailmasõjani oli haiglatel üks ühine majandushoov sissepääsuga praeguselt A.Lätte tänavalt, mille baasil oli lahendatud köökide varustamine ja hoonete kütmine A.Lätte tn. 21/23 korpuse tiibadevaheline ala oli kujundatud iluaiaks. 1913.a. püstitati bastion "Gustav Adolf" tippu kirurgiaprofessor E.Bergmanni monument, mis oli aktsendiks puidust haiglakorpuse tiibadevahelisele haljasalale. XX s. kahekümnendate aastate lõpul tekkis aga mainitud tiibade juurde uus majandushoov puukuuri ja prügikastiga.

4

Bastion "Gustav Adolf" heakorrastuse kava, mis koostati seoses kagu poterni restaureerimisega VRV Tartu Osakonna poolt ning milline kooskõlastati Tartu Linna Ehitusnõukogu poolt, näeb ette puitkorpuse (A.Lätte tn. 21/23) juures oleva majandushoovi likvideerimist ning hoone majanduspääsude ümberkorraldamist ning nende suunamist vanale majandushoovile.

Pärast II Maailmasõda viidi haiglad Ülikooli alluvusest tervishoiuministeeriumi alluvusse, jäid aga sisuliselt edasi ülikooli õppebaasiks 13.10.1972.a. eraldati Tartu Linna TSN TK otsusega nr. 353, vahepeal kolmeks iseseisvaks üksuseks muudetud haigla korpustele omaette krundid. Majandus-teeninduslikud sidemed hoonete vahel aga jäid. Ehituslikult, funktsionaalselt kui ka ajalooliselt arnegult moodustavad nad ühtse terviku.

Ülalmärgitud hoonete loetelu ja tehniline iseloomustus seisuga oktoober 1977.a.

Jrk. nr.	Nimetus	Aadress	I korruse pind m ²	Kor-ruste arv	Hoone tule-kind-luse aste	Mär-kused
1	2	3	4	5	6	7
1.	Naha- ja Buguhaiguste Dispanser	A.Lätte 21/23	692,4	2	IV	Ahjuküte Ühenduse kõik A. Lätte tn. 17 korpusega on V tulekind-luse ast-mega
2.	Sise- ja Gastroekto-roloogia Osakond	A.Lätte 17	772,1	3	III	Ahjuküte, küttema-terjali hoidmiseks kasutatakse A.Latte 19 asuvat kuuri
3.	Onkoloogia Dispanseri Radioloogia Osakond	A.Lätte 19	144,1	2	III	Ahjuküte
4.	Küür, kasutatakse küttematerjali hoid-miseks	A.Lätte 19	98,0	1	V	Kütteta-ruum

1	2	3	4	5	6	7
5.	Kuur, kasutatakse küttematerjali hoidmiseks	A.Lätte 21/23	56,5	1	V	Kütteta ruum
6.	Potern- rivaariumina	A.Lätte 21/23	57,6	1	I	Kütteta ruum
7.	Potern- majandusruumidena	A.Lätte 17 A.Lätte 21/23	40,9 21,9	1	I	Kütteta ruum. Kuulub mõtte- listes osades mõlematele valfajatele

Nagu ülaltoodud tabelist nähtub on köetavate hoonete esimese korruse pind 1608,6 m². Haiglate hooned on kõik ahiküttega. Kuna hoonetevahelised kaugused on väikesed, siis tule- tõrjeliselt moodustavad nad ühise grupi, mille tulekindluse aste on määratud kõige madalama tulekindlusastmega hoone järgi, antud juhul A.Lätte tn.21/23 - selle tulekindluse aste on IV (arvesta- mata on jäetud V tulekindluse astmega ühenduskäik). IV tulekind- lusastmega hoonete esimese korruse pind kahekordsetel hoonetel võib olla 1400 m² (CHuII II - A,2-72). Kuna aga haiglakorpus A.Lätte tn.17 on kolmekorruseline, siis terve kompleks peaks olema III tulekindluse astmega. Kolmekordsete haiglahoonete puhul on lubatud kasutada vaid keskkütet.

Arhitektuurselt on haiglakorpustest kõige kaalukam A.Lätte tn.17, mis kujundusega määrab ka teiste hoonete ilme.

A.Lätte tn.19, kui kunagine majandushoone, peab nii oma mahult, kõrguselt kui ka kujunduselt alluma A.Lätte tn. 17 korpusele.

ERITINGIMUSED

1. A.Lätte tn. 19 hoone on esialgselt ehitatud ühekorruselise majandushoonena ning seega nii funktsionaalselt kui ka kujunduslikult allutatud peahoonele A.Lätte tn.17. Praeguse kahekorruselise hoone laiust ega kõrgust pole võimalik suurendada.
Hoone teise korruse kujundus ei ole vastavuses ei p^{sh}ihoone ega sama hoone esimese korrusega. Olukorra parandamiseks tuleks teise korruse aknad anda sama lahendusega kui esimese korruse aknad. Tänavale jäävad kolmepoolsed aknad asendada uutega, mis arvestaksid olemasolevaid vanu esimese korruse aknaid. Koos hoone fassaadile korrigeerimisega parandada majandushoovi sissesõidu värava postid ja teha uued väravad silmas pidades varasemat kujundust.
2. A.Lätte tn.19 haiglakorpusega liituvat puidust küttematerjali kuuri pole võimalik likvideerida haiglakorpuse pikendamise eesmärgil. Mainitud kuur teenindab peale A.Lätte tn.19 veel A.Lätte tn.17 haiglakorpust ning bastion "Gustav Adolf" heakorrastuse kava kohaselt tulevikus ka veel A.Lätte tn.21/23 korpust. Soovitatav on aga praeguse puidust kuuri asemele ehitada kivist küttematerjali hoidla joonisel 4 näidatud ulatuses. Haiglahoonete üleviimisel tsentraalküttele langeb ära vajadus küttematerjali hoidlale, kuid keskse üldmajandushoovi kujundamisel tuleks arvestada üldmajandusbloki (laod, külmhoone jne), mis teenindaks kõiki haiglakorpusi. Paikneda võiks see kõnesoleva kuuri kohal.
3. A.Lätte tn.19 kui ka teiste haiglakorpuste pinna suurendamine pole lubatud enne hoonete üldist tulekindlusestme tõstmist. Määravaks on siin puitkorpused oma tulekindlusega.
4. Bastion "Gustav Adolf " heakorrastuskava alusel on haigete jalutusväljakuteks kavandatud haljasalad A.Lätte tn.21/23 edelatiibade vahel ja A.Lätte tn.19 edelaküljel (kurtiini siseküljel). Haljastuse iseloom on antud bastion "Gustav Adolf" heakorrastuskavas.
5. Haiglate piirkonnas geoloogilisi uurimusi pole tehtud. Kuna objekt paikneb ajaloolisel Toome territooriumil näha uurimis-

7

ja ehitustööde (välistrassid, vundamendisüvis) eelarves
ette summad arheloogilisteks vaatlusteks ja fikseerimisteks.
Leiud kuuluvad üleandmisele Tartu Linnamuuseumile. Võrkude
rekonstrueerimine ja funktsionaalsed sidemed (majandustransport
prügi ärastamine) tuleb lahendada ühiselt koos kõigi haiglate-
ga.

Rekonstrueerimisprojekti dokumentatsioon kooskõlastada
ENSV Ministrite Nõukogu Riikliku Ehituskomitee Arhitektuuri-
mälestiste Kaitse Inspeksiooniga.

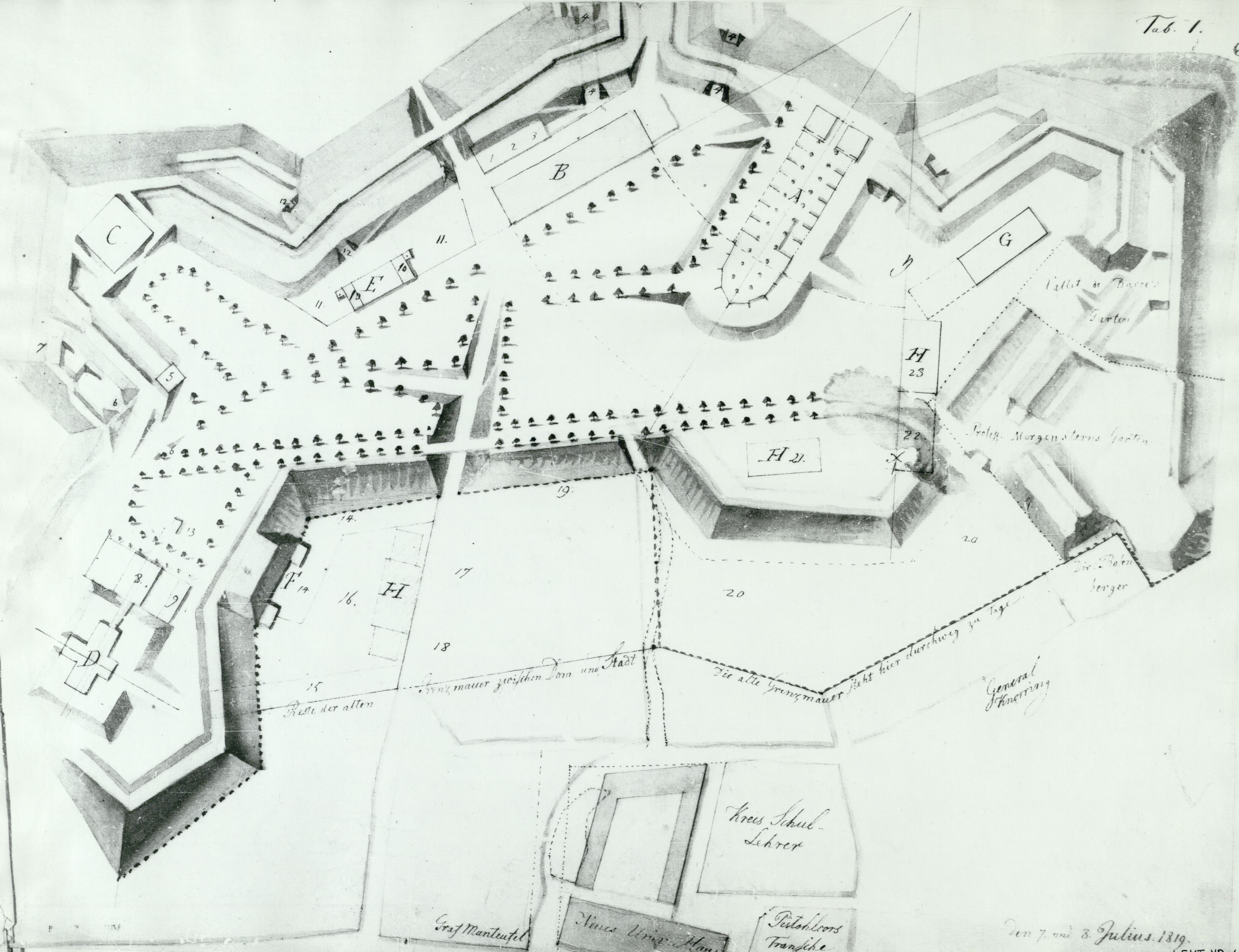
FOTOD JA JOONISED

- 1. Foto, Toome plaan 1819.a. Eesti NSV Keskarhiiv, fond 402
.nim. 5,133, lk.6
- 2. Foto, Tartu Ülikooli maade plaan (^{1860-1874.a.} ajavahemikust) Eesti
NSV Keskarhiiv, fond 2100, nim.11 sô 133, lk.16
- 3. Foto, väljavõte Tartu Linna plaanist.
- 4. Joonis, väljavõte Tartu linna plaanist, määsus 1:500
- 5. Foto, vaade "Kuradisillalt" A.Lätte tn.19 Onkoloogia Dispanseri
Radioloogia Osakonnale (vasakul) ja A.Lätte tn.17 sise- ja
Gastroenteroloogia Osakonnale (paremal) septembris 1977.a.
Foto V.Rinaldo
- 6. Foto, vaade A.Lätte tänavalt Onkoloogia Dispanseri Radioloogia
Osakonnale (vasakul) ja sise- ja Gastroenteroloogia Osakonnale
(paremal) septembris 1977.a. Foto V.Rinaldo
- 7. Foto, vaade sise- ja Gastroenteroloogia Osakonna III korruse
aknast Onkoloogia Dispanseri Radioloogia Osakonna hooviküljele
septembris 1977.a. Foto V.Rinaldo.

U. Tiirmaa
Koostas: U. Tiirmaa

S E L E T U S K I R I T A B . I J U U R D E (F O T O 1)

- A. DIE RUINE DER DOMKIRCHE, IN DEREN CHOR DIE UNIV. BIBLIOTHEK UNTERGEBRACHT WORDEN IST.
- B. DAS CLINICUM EHMALS VOR 1805 CASERNE
1. WASCH UND BADE GERÄTHE; 2. HOLZRAUM; 3. RUMPELKAMMER;
4. POTERNE UND EIS KELLER.
- C; DAS ANATOMICUM
5. HOLZ-SARG UND RESERVE LE^{IC}HENKELLER
6. POTERNE ZU ALLER^{IC}EY PLÜNDER
7. KNOCHENBLEICHE
- D. DIE STERNWARTE
8. WOHNUNG DES OBSERVATORS
9. STALI-REMISE-WASCHH. 3-- KLETE
- E. DIE OECONOMIS HERBERGE
10. PROSUMPT. ANBAU
11. HOLZHOFF
12. POTERNE ZU BAS ATHE
- F. DER EINGANG ZUM EHMAL. PULVERKELLER
14. WEG ZUM PULVERKELLER
15. PROJEKT: KÜRZERER WEG ZUR STERNWARTE
16. DER PLAT^NZ VOR DEM PULVERKELLER WE(L)CHER OFENBAR SE^IT
ALTERZEIT ZUM DOME GEHÖRTE - EBENSO
17. EHMALS COMMENDANTEN WOHNUNG
18. ZUR FORTIF^{IC}ICATION GEHÖRIG } SEIT 1787 VON PR^{IV}ATEN INNE
19. ; ; ; ; EIN ABGEBRANTES MAGAZIN }
DIE OBEN BEMELDETEN WEGE MUSSTE SICH DIE UNIV. DURCH
PROCESS ERWERBEN 1804 UND 1812.
DIE STARK PUNCTIRTE LINIE DEUTET DIE BEY DER IMMISSION
1803 BEZEICHNETE GRENZE
20. WAR SCHON FRÜHER AUF GRUNDZINS VERGEBEN
- C. DIE VOM STURME 1815 EINGEWORFFNE EHMAL: MILITAR OBOSE
1805 VON DER STADT GEKAUFT, WEIL SIE DIESELBE ERBAUT UND
UNTERHALTEN HATTE. GEGENWÄRTIG 1819. STEHT SIE IM BAUE,
JEDOCH UM DIE HÄLFTE KLEINER;
- H. REITBAHN.

ИЗЪЯСНЕНІЕ

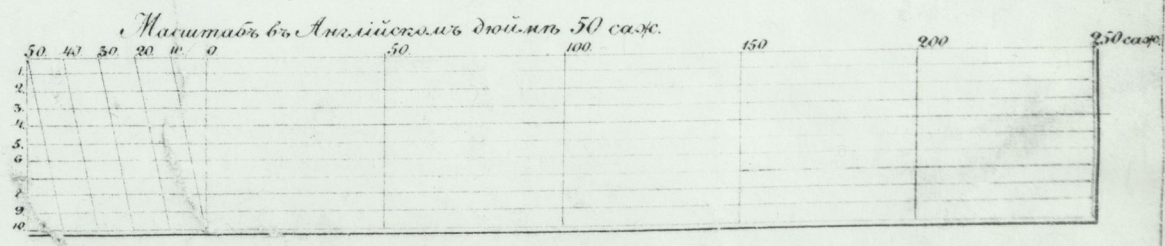
Знакомъ

Цифръ

	Жилое каменное.
	Жилое деревянное.
	Фруктовый садъ.
	Скверъ.
	Лужь.
	Песокъ.
	Вагонъ.
	Лиственный
	Сѣночный
	Улицы и дорожки.

1. Университетская церковь.
2. Главное здание университета, съ двумя флигелями.
3. Академическій Музей.
4. Обсерваторія.
5. Домъ профессора Астрономіи.
6. Анатомическій театръ.
7. Кухни.
8. Библиотека.
9. Развалины бывшего собора.
10. Златая церковь во имя Св. Марии.
11. Памятникъ Генералу Фельдмаршалу Князю Барклаю де Толли.
12. Памятникъ умершему профессору Моргенштерну.
13. Манежъ.

Земли оказались по вычисленію приблизительно 34,7 дес. Более точное вычисленіе по складкамъ така невозможна, 10 февр. 1919г. Городской землемеръ Г. Вайдыманъ.

РАЗВАЛИНЫ СОБОРА
die ruine

Хирургическая клиника
Chirurgische Klinik

Медицинская клиника
Medizinische Klinik.

Замковая улица
Schloss str.

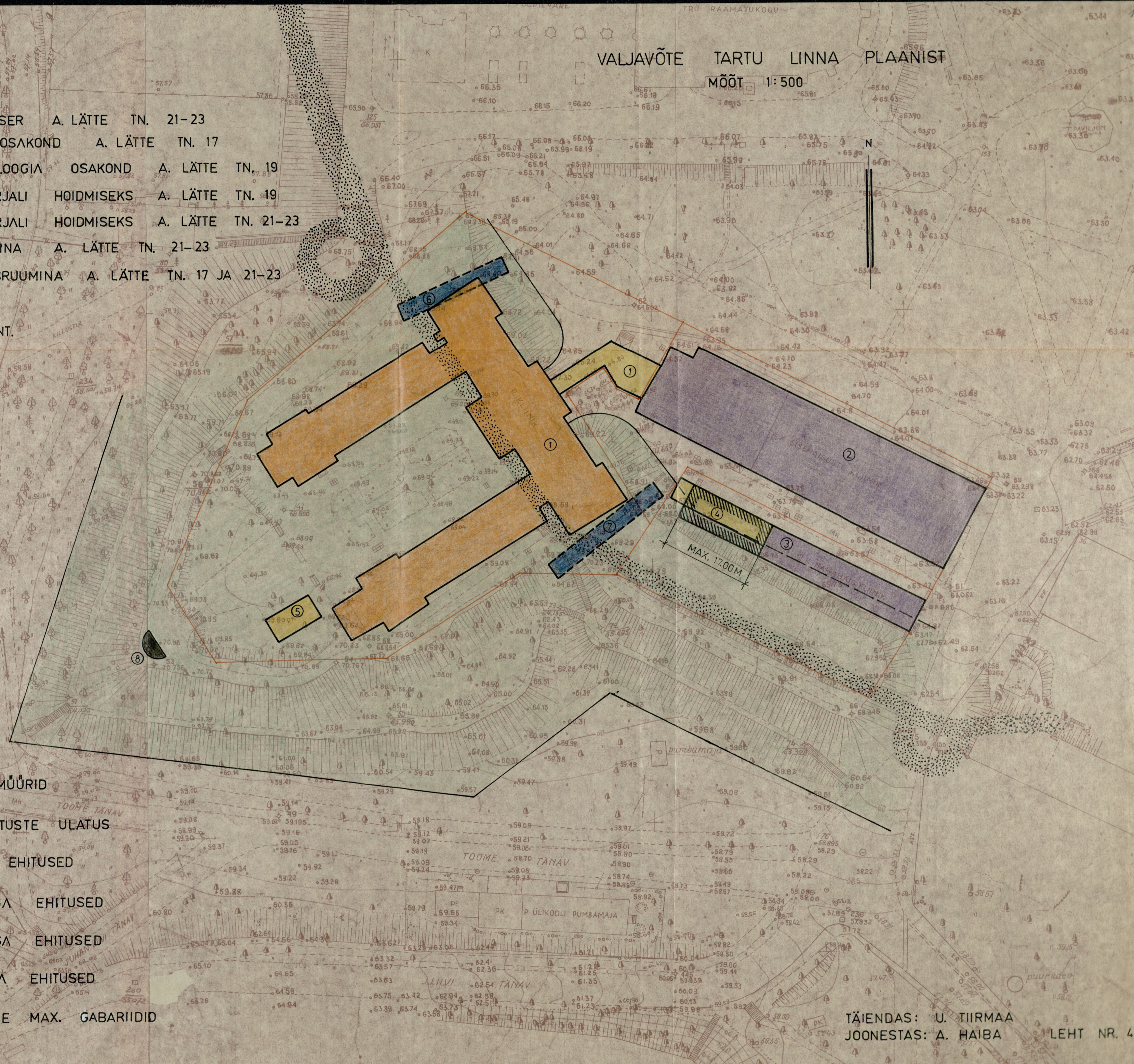
Женская клиника
Frauen Klinik.

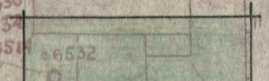
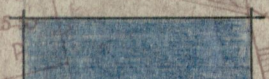
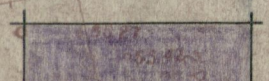
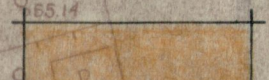
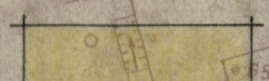

VALJAVÕTE TARTU LINNA PLAANIST

MÕÖT 1:500

EKSPLIKATSIOON

- 1 NAHA- JA SUGUHAIGUSTE DISPANSER A. LÄTTE TN. 21-23
- 2 SISE- JA GASTROENTEROLOOGIA OSAKOND A. LÄTTE TN. 17
- 3 ONKOLOOGIA DISPANSERI RADIOLOOGIA OSAKOND A. LÄTTE TN. 19
- 4 KUUR, KASUTAKSE KÜTTEMATERJALI HOIDMISEKS A. LÄTTE TN. 19
- 5 KUUR, KASUTATAKSE KÜTTEMATERJALI HOIDMISEKS A. LÄTTE TN. 21-23
- 6 POTERN, KASUTATAKSE VIVAARIUMINA A. LÄTTE TN. 21-23
- 7 POTERN, KASUTATAKSE MAJANDUSRUUMINA A. LÄTTE TN. 17 JA 21-23
- 8 KUULUB MÖTTELISTES OSADES.
- 9 PROF. E. BERGMANNI MONUMENT.

- KESKAEGSED LINNUSEMÜÜRID
- XVII SAJ. MULDKINDLUSTUSTE ULATUS
- I TULEKINDLUSASTMEGA EHTUSED
- III TULEKINDLUSASTMEGA EHTUSED
- IV TULEKINDLUSASTMEGA EHTUSED
- V TULEKINDLUSASTMEGA EHTUSED
- KIVIST MAJANDUSHOONE MAX. GABARIIDID

